

Empirica

Sponsored by the Austrian Economic Association and the Austrian Institute of Economic Research

Coordinating Editor Peter Mooslechner
Editors: Robert Holzmann, Dennis C. Mueller, Alasdair Smith

Empirica publishes articles and papers dealing with all kinds of problems relevant to economic policy, focusing principally on three areas of research: Industrial economics; economic integration; and economic policy.

Industrial economics includes all aspects of industrial organization. Topics range from the traditional micro issues of market structure and performance to game-theoretic models of usefulness for applied research. Macroeconomic implications of industrial structure are also covered, as are international comparisons and the various forms of regulation.

Economic integration covers international and national economic issues relevant to the process of economic integration in Europe, includes analyses of Western European integration as well as all aspects of integrating the Eastern European 'economies in transition' into the world market economy.

The economic policy forum emphasizes all economic policy problems of international significance and of national experiences which are important for policy makers and a wider audience in other countries. Papers from workshops and small symposia form an important part of this section.

Empirica is open to all contributions, having no preference for a particular viewpoint or school of thought.

The journal is indexed and/or abstracted in *The Journal of Economic Literature*.

Subscription Information ISSN 0340-8744
1994, Volume 21 (3 Issues)
Subscription Rate: Dfl 234.00 / US\$ 122.50, including postage and handling.

P.O. Box 322, 3300 AH Dordrecht, The Netherlands
P.O. Box 358, Accord Station, Hingham, MA 02018-0358, U.S.A.

Journal Highlight

Kluwer
academic
publishers

Boekbesprekingen

Algemene economie

The Future of Economics

John D. Hey, ed., *The Future of Economics*
Oxford/Cambridge, MA, Blackwell Publishers,
1992, viii + 162 blz. - Prijs: 12,95 GBP
ISBN 0-631-18487-2 (pbk)

Dit boek geeft de integrale inhoud weer van het jubileumnummer van *The Economic Journal*, naar aanleiding van het honderdjarig bestaan van dit belangrijke Britse tijdschrift. Aan een aantal gerenommeerde economen werd gevraagd, vertrekkend van de evolutie over de voorbije honderd jaar, hun perceptie te geven van de toekomstige ontwikkelingen binnen de economische wetenschap. Daarbij werd gestreefd naar een evenwicht tussen beschouwingen van algemene aard (b.v. de bijdragen van Baumol, Friedman, Galbraith, Robinson, Stiglitz en Wiseman) en beschouwingen met betrekking tot specifieke subdisciplines, zoals b.v. beslissingstheorie (Fishburn), econometrie (Johnston), bedrijfs-economie (Kay), de theorie van het algemeen evenwicht (Morishima), industriële economie (Schmalensee) en de theorie van economische groei (Stern). De meeste auteurs wagen zich weliswaar niet aan echte voorspellingen voor de toekomst, maar geven een evaluatie van de huidige stand van zaken in hun vakgebied, aangevuld met hun persoonlijke visie met betrekking tot de gewenste methodologische en inhoudelijke veranderingen in het economisch denken. Bij het doorlezen van de verschillende teksten vallen een vijftal regelmatig weerkerende thema's op. Ten eerste zijn velen het erover

eens dat de economie het gevaar loopt te degenereren tot een vorm van toegepaste wiskunde, waarbij onderzoekers steeds meer diepgaand empirisch onderzoek schuwen. Opmerkelijk hierbij is dat ook de theoretici (b.v. Hahn, Morishima) deze visie onderschrijven. Hahn en Pencavel verdedigen in dat verband de stelling dat in de toekomst pure theorie steeds minder mogelijk en minder aangenaam zal worden, o.a. omdat de relatieve schaarste van goede ideeën tengevolge van de verwiskundiging van de economie sterk zal toenemen. Ten tweede wordt het gebrekkige belang van instituties en organisaties (overheidsinstellingen, banken, drukkinggroepen) in de economische wetenschap bijna unaniem vastgesteld. Als de economie relevant wil blijven, dient ze te worden geplaatst binnen een realistisch politiek en institutioneel kader. Ten derde, terwijl in het verleden de economie een vorm van imperialisme werd verweten, verwachten vele economen nu een integratie met andere wetenschappen (psychologie, filosofie, sociologie), in de zin dat meer en meer gebruik zal worden gemaakt van concepten en resultaten van andere disciplines. Ten vierde, de integratie van de wereld-economie zal een fundamentele wijziging veroorzaken in het soort vragen waar economen een oplossing voor dienen te zoeken. Tenslotte is er ruime eensgezindheid dat op methodologisch vlak een relatief minder belangrijke rol is weggelegd voor de klassieke onderzoeksmethoden (b.v. de econometrie) ten gunste van experimentele technieken.

De auteurs sparen, op enkele uitzonderingen na, hun kritiek op de economie als wetenschap niet. Een aantal provocerende stellingen worden verdedigd, zowel in de bijdragen van de 'mainstream'-economen als in de teksten van enkele 'dissidenten'. Enkele voorbeelden kunnen dit illustreren. Zo wijst Friedman erop dat de problemen die economen bezighouden, ondanks alle methodologische vooruitgang, grotendeels dezelfde zijn als honderd jaar geleden; Morishima maakt brandhout van de theorie van het algemeen evenwicht; Galbraith stelt dat economen zich er al te dikwijls hebben toe laten verleiden politieke stellingen te verdedigen op basis van zwakke economische theorieën. De meest controversiële visie tenslotte komt misschien van de experimentele econoom A. Roth. Hij verdedigt de stelling dat de empirische economie zich te veel heeft beziggehouden met direct beleidsrelevante vraagstukken, en op die manier de ontwikkelingen in de economische wetenschap veeleer heeft belemmerd dan ondersteund. Het is duidelijk dat dit boek uiterst interessante en boeiende lectuur biedt. Het kan sterk worden aanbevolen, zowel aan economen die geïnteresseerd zijn in de evolutie binnen hun discipline als aan andere onderzoekers die munitie zoeken om op de economie af te schieten. Beide groepen zullen in dit boek hun gading vinden.

Bruno De Borger

Inflation and Unemployment

Graham Dawson, *Inflation and Unemployment: Causes, Consequences and Cures*. Aldershot, Edward Elgar, 1992, xiii + 205 blz. - Prijs: 38,50 GBP
ISBN 1-85278-119-X

Hadden de overheden van de industrielanden gelijk toen ze op het einde van de jaren zeventig voorrangige werkgelegenheid als prioritaire beleidsdoelstelling schrapten, en prijsstabiliteit in de plaats stelden? Het antwoord van G. Dawson in dit bijzonder interessante boek is een volmondig 'neen'. De kern van zijn betoog bestaat uit een weerlegging van de belangrijkste argumenten die doorgaans worden aangehaald om prijsstabiliteit als prioriteit voor het beleid te promoten: (i) de kosten van inflatie zouden veel groter zijn dan de kosten van werkloosheid, en (ii) op lange termijn zou er geen 'trade-off' tussen inflatie en werkloosheid bestaan.

In deel 2 van het boek gaat Dawson uitgebreid in op de kosten van werkloosheid en inflatie. De belangrijkste kostenfactor van werkloosheid is het verlies van potentiële toegevoegde waarde (en inkomen). Na een analyse van heel wat theoretisch en empirisch werk voor de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk besluit Dawson tot het bestaan van een 1:1-verhouding: het output- en inkomensverlies van een werkloosheidsgraad van b.v. 10% moet volgens hem op 10% van het BBP geraamd worden. In de veronderstelling dat Dawsons analyse ook voor België geldt, kan eenvoudig worden berekend dat ons land in 1993 per werkloze een kost droeg van ruim 1,6 miljoen. Het bedrag van bijna 764.000 BEF, dat in het publieke debat gehanteerd wordt, vormt hiervan duidelijk slechts een deel, namelijk het deel dat door de samenleving gedragen wordt (de werkloosheidsuitkering en de gedeelde belastingen en bijdragen). Het grootste deel wordt echter door de werkloze zelf gedragen. Dit brengt Dawson bij een

tweede ongunstig gevolg van werkloosheid: de verslechtering van de inkomensverdeling ten nadele van de lagere inkomensgroepen. Ten derde behandelt hij de menselijke kosten van werkloosheid (b.v. psychische problemen). In vergelijking hiermee vallen de kosten van inflatie volgens Dawson erg laag uit, zeker wanneer deze inflatie niet hoger is dan b.v. 30%. De auteur onderscheidt de kosten van geanticipeerde en niet-geanticipeerde inflatie. Tot de eerste soort behoren de klassieke 'shoe-leather' en 'menu costs'. Empirisch onderzoek leert dat zelfs bij een geanticipeerde inflatie van 20% deze kosten geen 3% van het BBP bedragen. Tot de kosten van niet-geanticipeerde inflatie behoren vooral herverdelingseffecten. Het is echter onduidelijk wie hierbij de winnaars en de verliezers zijn. Tot slot vormt (vooral niet-geanticipeerde) inflatie een potentiële bron van onzekerheid en foutieve middelenallocatie, die de groei en werkgelegenheid kan belemmeren. De vaststelling dat de groei- en werkgelegenheidsprestaties van de landen met hoge inflatie in de laatste decennia geenszins slechter waren dan de prestaties van de landen met lage inflatie, ontkracht echter dit argument. Uiteraard is het debat hiermee niet gesloten. In het derde deel van het boek analyseert Dawson de relatie tussen werkloosheid en inflatie. Twee vragen staan hierbij centraal. Is het stabiliteitsbeleid op langere termijn gebonden aan een vaste 'natuurlijke werkloosheidsgraad'? Is het mogelijk de inflatie te bestrijden zonder dat dit een aanzienlijke toename van de werkloosheid vereist? Indien het antwoord op deze vragen positief is, moet het beleid zich uiteraard vooral op prijsstabiliteit toeleegen. Dawson

antwoordt echter tweemaal negatief. De observatie van een 'sacrifice ratio' (= het aantal bijkomende procentpunten werkloosheid nodig om de inflatie met één procentpunt terug te dringen) van meer dan 4 in de meeste OESO-landen in het begin van de jaren tachtig, en het reële gevaar van hysteresis liggen aan de basis van zijn negatieve antwoorden.

Ter afronding past ook een kritische bedenking bij dit boek. De auteur legt de klemtoon op de jaren zeventig en de beginjaren tachtig (jaren van 'hoge' inflatie). Van een boek van 1992 mag men toch verwachten dat ook recentere thema's expliciet worden behandeld. Zeer veel landen kennen reeds enkele jaren een historisch lage inflatie. Sinds 1990 stijgt de werkloosheid echter weer aanzienlijk. Is het in een dergelijke context raadzaam de anti-inflatoire teugels te vieren?

Freddy Heylen

Adjustment and growth in the European Monetary Union

Francisco Torres en Francesco Giavazzi, eds., *Adjustment and growth in the European Monetary Union*. Cambridge, Cambridge University Press, 1993, xxiv + 388 blz. - Prijs: 37,50 GBP
ISBN 0-521-44019-X

Dit werk is het produkt van een conferentie, gezamenlijk georganiseerd door het Centre for Economic Policy Research en de Banco de Portugal, ter gelegenheid van het eerste Europese voorzitterschap van Portugal. De bedoeling was eminente academici en belangrijke beleidsmakers samen te brengen om een aantal implicaties van een Economische en Monetair Unie in Europa te bestuderen.

ten van de prestatie-gerelateerde financiering van verpleeginrichtingen.

De titel van het boek dekt de lading: het is een verzameling gespecialiseerde papers met de nadruk op empirisch werk, hoofdzakelijk in de institutionele context van de VS. Dit laatste maakt het wat minder interessant voor ons. Geen aanrader voor de lezer die een overzicht wil krijgen van de problematiek van de vergrijzing, maar wel voor sociale wetenschappers die zich specialiseren in dit domein.

Walter Nonneman

Real-life economics

Paul Ekins en Manfred Max-Neef, *Real-life economics: understanding wealth creation* Londen/New York, Routledge, 1992, xxi + 460 blz. - Prijs: 12,99 GBP
ISBN 0-415-07977-2

De hoofdbedoeling van dit lijvige werk is een adequater wetenschappelijk kader uit te werken waarbinnen de economie de hedendaagse economische realiteit, met problemen als de milieuverloedering en de kloof met de derde wereld, op een efficiëntere wijze te lijf zou kunnen gaan. De relevantie van het huidige, nog overwegend neoklassieke paradigma wordt ter discussie gesteld, gezien zijn eenzijdige vooronderstellingen. In dit werk steunt men zich voornamelijk op bijdragen vanuit de 'Social Economics', de 'Evolutionary Economics' (*Journal of Economic Issues*), de 'Post-Keynesian Economics' en de 'Ecological Economics'. Deel I werkt een en ander uit op methodologisch vlak, deel II heeft het over de economische vooruitgang en ontwikkeling en deel III onder-

zoekt de mechanismen van de economische politiek.

Wat in deze publikatie vooral is uitgewerkt is de ethische, ecologische en sociale context waarbinnen de economische realiteit zich heden ten dage situeert. Van belang is de methodologische bijdrage hieromtrent van W. Sachs, die op een gezaghebbende wijze aantoont hoe de economische wetenschap veel meer moet worden bijgestuurd tegen de achtergrond van een bredere set van culturele waarden. De bekende Nederlandse econoom R. Hueting (van het CBS) gaat op een indringende wijze op zoek naar de economische functies van het milieu. M. Lutz situeert deze 'real-life economics' onder het begrip 'humanistic economics', een traditie waarbinnen reeds Sismondi kan worden vermeld, met latere aanhangers als Carlyle, Ruskin, Hobson, Tawney en Schumacher. In termen van Kuhn kan wel niet beweerd worden dat met deze studie de doorbraak van een alternatief economisch paradigma wordt aangeboden. Het blijft slechts een aanzet daartoe. Wel worden een aantal belangrijke bijdragen van de laatste jaren op een rijtje gezet, waardoor men beter de lacunes gaat ontwaren. De in dit boek uitgewerkte 'real-life economics' schenken namelijk al te weinig aandacht aan de schulden crisis, aan de macro-economische analyse en aan de rol van de technologie.

Henk Opdebeeck

Advances in economic theory

Jean-Jacques Laffont, ed., *Advances in economic theory: Sixth World Congress. Volume I; Volume II (Econometric Society Monographs)*
Cambridge, Cambridge University Press,

1992, x + 327; x + 450 blz. - Prijs: allebei 35 GBP

ISBN 0-521-41666-3; 0-521-43019-4

Dit werk, in twee delen, bevat de papers die werden voorgedragen op het zesde wereldcongres van de Econometric Society in Barcelona, in augustus 1990. Het betreft telkens gevraagde bijdragen, die een overzicht geven over de meest actieve domeinen van de economische theorie, geschreven door leidende specialisten.

Het eerste deel bevat uitsluitend bijdragen op het gebied van speltheorie. Deze bijdragen werden geschreven door K.J. Binmore (Foundations of Game Theory), E. van Damme (Refinements of Nash Equilibrium), D. Fudenberg (Explaining Cooperation and Commitment in Repeated Games), D.G. Pearce (Repeated Games: Cooperation and Rationality), J. Moore (Implementation in Environments with Complete Information) en T.R. Palfrey (Implementation in Bayesian Equilibrium: The Multiple Equilibrium Problem in Mechanism Design).

Het tweede deel bevat bijdragen over diverse andere onderzoeksdomeinen. De auteurs hier zijn L. Epstein (Behavior under Risk: Recent Developments in Theory and Applications), M. Harris (Financial Contracting Theory), J. Tirole (Collusion and the Theory of Organizations), D. Duffie (The Nature of Incomplete Security Markets), D. Cass (Incomplete Financial Markets and Indeterminacy of Competitive Equilibrium), R. Guesnerie en M. Woodford (Endogenous Fluctuations), en L.E. Jones (Equilibrium in Competition: Infinite Dimensional Settings).

Uit deze inhoudsbeschrijving blijkt duidelijk dat dit werk de lezer een uniek overzicht biedt van

de recentste vooruitgang in de economische theorievorming.

Wilfried Pauwels

Establishing a central bank

Matthew B. Canzoneri e.a., eds., *Establishing a central bank: issues in Europe and lessons from the US*
Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xviii + 307 blz. - Prijs: 29,95 GBP
ISBN 0-521-42098-9

Conferenties en boeken over Europese monetaire integratie zijn in. Dit werk is het produkt van een conferentie, die gezamenlijk was georganiseerd door het Centre for Economic Policy Research (Londen), het Center for German and European Studies (Georgetown University, Washington D.C.) en het Internationaal Monetair Fonds, en die plaats had in mei 1991. De deelnemers waren voornamelijk academici, zowel uit Europa als uit de Verenigde Staten. In tegenstelling tot vele conferentieboeken haalt dit werk vrijwel doorlopend een zeer hoog niveau, zowel door de kwaliteit van de papers als door de gedegen commentaren van de discussanten. In verschillende artikels wordt ingegaan op ervaringen in de Verenigde Staten en worden daaruit lessen getrokken voor het proces van monetaire integratie in Europa. Dit is ongetwijfeld de meest originele bijdrage van dit werk.

Het boek is ingedeeld in vier delen. Het eerste deel, over het ontwerp van de Europese centrale bank, omvat o.a. een studie van Barry Eichengreen over de aanvangsjaren van het Amerikaanse Federal Reserve System. Er is ook een studie van David Folkerts-Landau en Peter Garber met een plei-

De conferentie had plaats in januari 1992, vlak na de overeenkomst over het Verdrag van Maastricht (december 1991).

Dit vrij volumineuze boek (412 blz.) bevat elf bijdragen, waarin de meeste aspecten van een economische en monetaire unie in Europa worden behandeld: de overgangperiode en mogelijke gevaren van instabiliteit gedurende deze periode, gevolgen op termijn voor groei en convergentie, industriële concentratie en regionaal beleid, vooruitzichten voor inflatie en budgettaire convergentie, integratie van financiële markten en fiscaliteit, aanpassingsmechanismen bij asymmetrische schokken. De titel van het boek (Adjustment and growth in the European Monetary Union) is wel enigszins misleidend, aangezien de bijdragen een veel ruimer domein bestrijken dan in de titel wordt gesuggereerd. Er is overigens slechts één bijdrage waarin economische groei centraal staat.

Typisch voor de periode vlak na Maastricht, vertrekken de meeste auteurs van de (impliciete) hypothese dat de monetaire unie snel en vrij algemeen zal worden gerealiseerd. Verschillende auteurs hebben echter vragen over het functioneren van zo'n unie, vooral in vergelijking met de Verenigde Staten (b.v. Bayoumi, Eichengreen, Krugman).

Veruit de meeste bijdragen in dit werk zijn afkomstig van academisch georiënteerde economen. Dat leidt tot een zeker onevenwicht, aangezien technisch-theoretische bijdragen duidelijk domineren. Dit onevenwicht wordt nog versterkt doordat sommige auteurs modellen ontwikkelen waarbij de uitgangshypothesen weinig aansluiten bij de 'stylized facts' van de Europese economieën. Zo ontwik-

kelen b.v. Canzoneri, Diba en Giovannini een model over 'currency substitution' waarin financiële activa niet zijn opgenomen.

Samenvattend kan men stellen dat in dit boek vele boeiende inzichten worden ontwikkeld. Ook de dikwijls snedige opmerkingen van de disputanten dragen bij tot een confrontatie van ideeën en diepere inzichten.

Ivo Maes

Fixed-Income Portfolio Management

Thomas S.Y. Ho, ed., *Fixed-Income Portfolio Management: Issues and Solutions* Homewood, Illinois, Business One Irwin (Addison-Wesley Publishing Group), 1993, ix + 149 blz. - Prijs: 38,50 NLG ISBN 1-55623-845-2

Dit werk is een formuleloze compilatie van de acht papers van de eerste 'Fixed Income Conference' van GAT (Global Advanced Technology Corporation). De heer Ho, editor, is ook de stichter van de genoemde onderneming en was in een vorig leven een succesvol academicus. De bedoeling was praktijkgerichte bijdragen te presenteren, maar (uiteraard) van een hoog academisch niveau, over problemen bij het beheer van vastrentende portefeuilles en de oplossing ervan door middel van krachtige informatica. Het gevolg is dat in essentie enkel de conclusies van de researchinspanningen gerapporteerd worden, en dat het eigenlijke onderzoek slechts narratief beschreven wordt, zodat het moeilijk, of onmogelijk, is er een inzicht in te verwerven. Het geheel lijkt dan ook meer vulgariserend (naar praktijkmensen toe, dat wel) dan van academisch niveau. Dit is uiteraard

geen kritiek, maar een vaststelling. Allerlei onderwerpen komen aan bod: invloed op de waarde van securitiseerde hypotheekleningen tengevolge van veranderingen van de 'yield curve', 'yield attribution' en optiecorrecties, een analyse van illiquide effecten, portefeuillereplicatie, activa-allocatie en simulatie. Een index is niet opgenomen.

Marc Jegers

Topics in the Economics of Aging

David A. Wise, ed., *Topics in the Economics of Aging (A National Bureau of Economic Research Project Report)* Chicago/Londen, The University of Chicago Press, 1992, ix + 315 blz. - Prijs: 63,25 USD ISBN 0-226-90298-6

Dit boek is het derde deel uit een reeks van het National Bureau of Economic Research, dat in 1986 gestart is met een project 'Economics of Aging' onder leiding van David Wise. Het project beoogt de studie van de determinanten van de welvaart en gezondheid van bejaarden en de socio-economische gevolgen van de vergrijzing.

Het boek bevat negen essays, die zeer diverse aspecten van de economie van de vergrijzing belichten, telkens gevolgd door een kritisch commentaar. Lumsdaine, Stock en Wise vergelijken drie modellen, bedoeld om de pensioengrading in de VS te voorspellen. De complexere modellen (dynamische programmering) blijken niet beter te voorspellen dan eenvoudiger modellen (option value). McCurdy en Shoven tonen aan dat, hoewel het lange-termijnerendement op aandelen in het verleden beduidend groter was dan dat op obligaties, toch minder dan 20

percent van de Amerikaanse particuliere pensioenspaarders meer dan vijftig percent van hun kapitaal opbouwen via aandelen. Börsch-Supan, Hajivassiliou, Kotlikoff en Morris analyseren de keuze van woonplaats van de bejaarden in de VS met behulp van een nieuw model. Börsch-Supan, Gokhale, Kotlikoff en Morris onderzochten (met Amerikaanse data) de determinanten van de tijd die kinderen besteden aan hun ouders. Ze komen tot de bevinding dat demografische factoren en niet economische factoren (zoals inkomen en vermogen) van belang zijn. Hurd bekijkt de veranderingen in inkomen, consumptie en vermogen naarmate bejaarden ouder worden. Zijn (Amerikaanse) data en analyse verlenen geen steun aan 'een erfenis nalaten' als spaarmotief ('the bequest savings motive'). Deaton en Paxson analyseren veroudering in ontwikkelingslanden, namelijk Thailand en Ivoorkust. Multigenerationele gezinnen zijn daar de regel. Dit leidt tot een zeer stabiele economische status over de levenscyclus. Hatta en Oguchi analyseren het Japanse sociaal pensioenstelsel 'pay as you go' met een rendement dat actueel niet-fair is voor iedere participant. Er wordt een interessant voorstel uitgewerkt om het systeem actueel fair te maken zonder over te stappen naar een kapitalisatiesysteem. Garber en McCurdy analyseren het verband tussen verpleegduur en bron van financiering in verpleeginrichtingen voor bejaarden in de Verenigde Staten. Niet verrassend is het resultaat dat het gebruik van verpleeginrichtingen sterk afhankelijk is van de subsidiëringgraad. Aansluitend analyseert Norton de gegevens van een (Amerikaans) experiment over de gevolgen voor kwaliteit en kos-

doel om ook de verantwoordelijkheid voor het prudentieel toezicht toe te vertrouwen aan de centrale bank. Hoewel hun studie waardevolle inzichten biedt, lijkt ze mij toch wat te eenzijdig.

In het tweede deel wordt de overgang naar de Europese centrale bank behandeld. Bijzonder interessant is een studie van David Currie. Hij komt onder meer tot de conclusie dat het wisselkoersmechanisme van het EMS alleen maar kan overleven indien de Bundesbank bereid is rekening te houden met ontwikkelingen op een globaal Europees niveau.

Het derde deel, over de vereisten qua fiscale politiek voor een monetaire zone, is zeer boeiend. De studie van Xavier Sala-i-Martin en Jeffrey Sachs over fiscaal federalisme in de Verenigde Staten is, alhoewel controversieel, ongetwijfeld baanbrekend. Ook uitermate interessant is de bijdrage van Morris Goldstein en Geoffrey Woglom over de discipline die de markt aan het fiscaal beleid oplegt, gebaseerd op data van de Amerikaanse obligatiemarkt.

Het vierde deel bestaat uit een studie van George Alogoskoufis en Richard Portes over de externe implicaties van een Europese monetaire unie.

Samenvattend kan men stellen dat dit een van de betere recente boeken is over de Europese monetaire unie en centrale bank, vooral wegens de vergelijkingen met de Verenigde Staten.

Ivo Maes

The Emergence of Market Economies in Eastern Europe

Christopher Clague en Gordon C. Rausser, eds., The Emergence of Market Economies in Eastern Europe

Oxford/Cambridge, MA, Blackwell Publishers, 1992, x + 352 blz. - Prijs: 12,95 GBP ISBN 1-55786-334-2 (pbk)

De succesvolle overgang van een centraal geleide economie naar een markteconomie en van communisme/totalitarisme naar democratie vormt vandaag een zeer grote uitdaging. Er is geen historisch precedent. Terwijl de uiteindelijke bestemming (= een westerse markteconomie) bekend is, is de manier waarop onontgonnen terrein.

In dit boek geven een aantal vooraanstaande westerse economen een allesomvattend overzicht van de economische problemen waarmee Oost-Europa geconfronteerd wordt. Niet alleen moet het systeem van centrale planning ontmanteld worden; ook moet een nieuwe sociale omgeving gecreëerd worden, waardoor de marktkrachten de mogelijkheid krijgen om de produktiviteit te verhogen. Deze sociale omgeving omvat respect voor afgesloten contracten (burgerlijk en handelsrecht), het veilig stellen van privé-eigendom, een voorspelbare belastingpolitiek, een stabiele monetaire structuur en een geschikt regulerend mechanisme. De omschakeling wordt erg bemoeilijkt door het feit dat de instellingen in een markteconomie zeer interdependent zijn: een instelling kan slechts behoorlijk functioneren als andere instellingen reeds werkzaam zijn; nochtans kunnen ze niet allemaal gelijktijdig en als bij toverslag worden opgezet.

Deze problematiek wordt in dit boek behandeld in vier delen. Deel

I beschrijft de algemene transitieproblematiek; deel II gaat dieper in op het macro-economisch evenwicht en de financiële discipline; deel III analyseert de politiek van de overheid tegenover de privésector, meer in het bijzonder anti-trustpolitiek en de constructie van een sociaal vangnet; deel IV ten slotte ontleedt de privatiseringspolitiek en de stand van de privatiseringsplannen medio 1991.

De inleiding van C. Clague (p. 1-22) schetst het pad van de planecconomie naar de markteconomie op doeltreffende wijze. De vier papers van deel I zijn van een zeer hoog niveau en belichten de transitieproblematiek uit ideologisch, historisch en filosofisch oogpunt met verwijzing naar de concrete juridische en economische situatie. De bijdragen van J. Stiglitz en R. McKinnan zijn uitstekend, evenals het referaat van S. Fischer over privatisering. De percepties van J. Winiecki en A. Nagy zijn zeer verhelderend, aangezien beiden vanuit het paradigma van de socialisatie economie hun kritiek geven. G. Rausser trekt de relevante conclusies van de conferentie en het boek. De overige bijdragen zijn ofwel minder diepgaand ofwel minder relevant, daar ze reeds door de recente gebeurtenissen in Centraal- en Oost-Europa achterhaald zijn (toestand medio 1991). Zoals elk verzamelwerk heeft ook dit werk voor- en nadelen: het geeft een diversiteit van opinies en een interdisciplinaire benadering; nochtans kon geen enkele auteur zijn thema in de diepte uitwerken, zodat het werk aan zeggingskracht en integratie inboet.

Dit zeer brede overzicht van de transitieproblematiek richt zich naar de verschillende disciplines van de humane wetenschappen, maar vooral naar economen en

juristen. Het is aan te bevelen aan studenten, academici en praktici die zich voor de transitieproblematiek in Centraal- en Oost-Europa interesseren.

Liliane Van Hoof

Europe, Japan and America in the 1990s

Theodor Leuenberger en Martin E. Weinstein, eds., Europe, Japan and America in the 1990s: Cooperation and Competition (Europe-Asia-Pacific Studies in Economy and Technology)

Berlijn/Heidelberg/New York, Springer-Verlag, 1992, vi + 287 blz. - Prijs: 145 DEM ISBN 3-540-55856-X

Deze serie papers, bijgedragen door enkele academici, zakenlieden en politicologen, analyseert de zo belangrijke 'triade'-verhouding tussen Japan, de Verenigde Staten en Europa, maar spitst in wezen de aandacht toe op Japan, met bijdragen van auteurs uit deze drie 'blokken'. Het succes van Japanse bedrijven in de wereldmarkten, het koppige overschot op de Japanse lopende balans en de snelle verbetering van het technologische peil in Japan, gaven klaarblijkelijk aanleiding tot de voorgebrachte beschouwingen.

De bijdragen zijn uiteraard niet gelijkvormig qua invalshoek en kwaliteit. Wel is het streven gemeenschappelijk om de redenen van de economische wrijvingen met Japan objectief te ontleden en naar wegen te zoeken om een betere verstandhouding met Japan te bereiken. Sommige stukken bevatten interessante inzichten. Zo stelt Akio Morita, de bekende topman van Sony, terecht dat directe investeringen in een ander blok ertoe bijdragen de mentaliteitsverschil-

len glad te strijken. De bijdragen over technologie, door een Amerikaans (Chinworth) en een Japans auteur (Okada), bevatten heel wat nuttige concrete gegevens. In dit boek heeft echter alleen Chinworth gepoogd een enigszins omvattend statistisch kader te schetsen, zodat het boek in wezen beschrijvend is. Enkele slordigheden in de tabellen en het ontbreken van een register zijn te betreuren. Het boek is gegroeid uit een colloquium in Berlijn, in 1989. Sindsdien is er heel wat gebeurd. Het euro-optimisme, verwoord in het overigens voortreffelijke opstel van Hager, is vervlogen, en sindsdien kent Japan ook een nogal diepe economische neergang. Het merendeel van de bijdragen wettigt evenwel de mening, die thans vrij algemeen wordt aangekleefd, dat Japan, dankzij een merkwaardig aanpassingsvermogen, wel beter dan de twee andere blokken in staat zal blijken de crisis te overwinnen.

Sylvain Plasschaert

India and the Soviet Union

Santosh Merotra, India and the Soviet Union: trade and technology transfer (Soviet and East European Studies, 73)
Cambridge, Cambridge University Press, 1990, xvi + 242 blz. - Prijs: 30 GBP
ISBN 0-521-36202-4

India was van alle ontwikkelingslanden de belangrijkste handelspartner van de USSR en kreeg van alle niet-socialistische ontwikkelingslanden ook de meeste ontwikkelingshulp van dat land. De Sovjet-Unie was op haar beurt een zeer belangrijke handelspartner voor India. In dit boek behandelt Santosh Me-

rotra uitvoerig de handelsrelaties tussen India en de USSR en de transfer van technologie die tussen beide partners plaatsvond in de periode van 1950 tot 1989.

Inhoudelijk ontleedt de auteur in het eerste deel de economische strategie van India sedert 1950 en de rol van de Oosteuropese en Sovjet-russische technische bijstand. Hij analyseert de economische belangen van de USSR in de ontwikkelingslanden in het algemeen en in India in het bijzonder en schenkt bovendien aandacht aan de geopolitieke betrekkingen tussen India en de USSR.

Het tweede deel analyseert de technologische transfer van de USSR naar India sedert 1955 en belicht extensief de methodologie om de transfer te evalueren, de diverse afgesloten contracten (meestal bijna-sleutelklare projecten), de verspreiding van de technologie, de impact op de markten, de managementcapaciteiten en de werknemers. Belangrijk is ook de vraag of de latere adaptaties aan de technologie door de USSR ook worden getransfereerd. De problematiek van de technologietransfer wordt geïllustreerd met verscheidene zeer interessante case-studies (p. 90-137), uiteraard altijd in de publieke sector in India, die praktisch de enige recipiënt is van de Sovjet-hulp. De handelsrelaties tussen India en de Sovjet-Unie in de jaren zeventig tot medio jaren tachtig komen in het laatste deel aan bod. Verder worden de betalingsakkoorden, het bilateralisme in de handel, de rentevoeten en de stabiliteit van de handelsstromen onderzocht. Dat alles wordt vergeleken met de handelsrelaties die India met de rest van de wereld onderhoudt.

Globaal genomen geeft het werk een uitgebreid overzicht van de re-

laties tussen een ontwikkelingsland en een 'geïndustrialiseerde' planeconomie, die in de periode van 1950 tot 1989 toch een zeer speciale relatie hadden opgebouwd, zowel politiek als economisch. De voor- en nadelen van deze relatie worden kritisch geëvalueerd. Daarnaast krijgt de lezer ook een overzicht van de evolutie van de ontwikkeling en handel van India. Jammer genoeg reikt het cijfermateriaal slechts tot het midden van de jaren tachtig, terwijl de handelsrelaties sedert het aantreden van Gorbatsjov en de hervormingen in de USSR sedert 1986 toch een andere dimensie hadden gekregen. Het boek is aan te bevelen voor zakenmensen en academici die de historische achtergrond en evolutie van de economische relaties tussen India en de USSR in de periode 1950-1989 beter willen begrijpen.

Liliane Van Hoof

The Political Economy of Privatization

Thomas Clarke en Christos Pitelis, eds., The Political Economy of Privatization
Londen/New York, Routledge, 1993, 483 blz. - Prijs: 60 GBP
ISBN 0-415-08630-2

Dit boek vormt de neerslag van een conferentie over privatisering. Alle sterke en zwakke punten van 'proceedings' zijn er dan ook in terug te vinden. De algemeenheid van een aantal bijdragen en de diversiteit van de behandelde onderwerpen zijn de opvallendste zwakheden. Het sterkste punt vond ik het overzicht van het privatiseringsbeleid in een aantal landen. Het boek is ingedeeld in zes delen; in totaal zijn er 21 bijdragen. Het

eerste deel behandelt de relatie tussen eigendom en prestatie, met het verwachte overzicht van de literatuur over de vergelijking van de prestaties van overheids- en privé-bedrijven. Boeiender is evenwel de bespreking van het standpunt van de Europese Commissie over liberalisering, privatisering en overheidsbezit.

In het tweede en derde deel worden typisch Britse toestanden behandeld, zoals de regulering en privatisering van elektriciteit, gas, de rol van lokale overheden enz. De problematiek en de oplossingen lijken echter ook elders toepasbaar. Daarom is het jammer dat de auteurs te weinig aandacht hebben besteed aan algemene besluiten.

In de laatste 275 bladzijden wordt de privatiseringservaring in een aantal ontwikkelde, Oosteuropese en ontwikkelingslanden behandeld. De naar mijn gevoel belangrijkste bijdrage is die van T. Clarke; hij tracht uit de Britse ervaring lessen te halen die nuttig kunnen zijn voor andere landen. Verplichte lectuur voor iedere beleidsvoerder die denkt aan privatiseren. Uit de heterogene bijdragen voor andere landen blijkt in ieder geval dat men het best kan denken in termen van een privatiseringsprogramma waarmee men gestadig vooruit kan gaan. Politiek is dergelijke conclusie echter moeilijk in praktijk te brengen, doordat privatiseringen, zeker in België, louter budgettair geïnspireerd zijn. Samengevat: een boek met voor de specialist enkele boeiende bijdragen. Voor de niet-specialist kunnen vooral de inleidende hoofdstukken de aanzet tot verdere studie vormen.

Jef Vuchelen

Industrial Concentration and Economic Inequality

Mark Casson en John Creedy, eds., *Industrial Concentration and Economic Inequality: Essays in Honour of Peter Hart*, Aldershot, Edward Elgar Publishing, 1993, xix + 235 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 1-85278-648-5

Peter Hart is ontegensprekelijk een der grondleggers van de dynamische concentratie- en ongelijkheidsmeting. Zijn vrienden (uit het Verenigd Koninkrijk, Australië, Canada en Zweden) bewijzen dat in dit liber amicorum, dat te zijner ere werd samengesteld.

In de lijn van Harts belangstellingssfeer bestaat het boek uit twee delen: bijdragen over inkomensongelijkheid (van o.m. Shorrocks en Atkinson), en bijdragen over industriële concentratie (met o.m. Waterson, Clarke en Casson).

In de inleiding wordt er, volkomen terecht, op gewezen dat men vanuit een hedendaags perspectief, de neiging heeft te vergeten hoe arbeidsintensief empirisch onderzoek amper dertig jaar geleden was, met als gevolg dat men het werk van mensen als Hart niet echt meer naar waarde schat. Er zijn nu trouwens nog academici actief die, in hun tijd, een doctorstitel verdiend hebben door, als het ware met blote handen, een eenvoudige regressie uit te voeren.

In het gedeelte over inkomensongelijkheid komen de volgende items aan bod: de wiskundige eigenschappen van Harts maatstaf voor inkomensongelijkheid, de inkomensverdeling in Oost-Europa vóór 1990, een econometrisch stuk over levenscyclusgebonden loon-evoluties in Zweden, het herverdelend en fiscaal effect van studie-beurzen voor hoger onderwijs in

Groot-Brittannië, en intergeneratiete verscheiden in pensioenrechten in hetzelfde land.

Het volgende wordt onder de hoofding 'Industrial Concentration' gepresenteerd: de (sterk verminderende) rol van de concentratiemeting in de hedendaagse industriële economie, een overzicht van de evolutie van de concentratie in de Britse nijverheid tussen 1980 en 1989, twee (gedeeltelijk overlappende) papers over fusiebeleid (waarvan de laatste, door een sterk juridische inslag, misschien wat misplaatst is qua thematiek, hoewel de auteur nog met Hart heeft samengewerkt), en twee papers over technologiebeleid (waarvan vooral de eerste nogal ver van Hart staat).

Alle bijdragen zijn van een hoog niveau (wat in feestbundels wel eens wil tegenvallen), en de meeste ademen de geest van de gevierde (wat ook niet altijd evident is). Kortom, een waardevol boek.

Marc Jegers

Executive Economics

William J. Hudson, *Executive Economics: Forecasting and Planning for the Real World of Business*, New York, John Wiley & Sons, Inc., 1992, vii + 200 blz. - Prijs: 14,95 GBP
ISBN 0-471-56949-6

Geloof u dat wij exact kunnen voorspellen wat het weer ons deze zomer te bieden heeft? U zult aan zo'n voorspelling evenmin waarde hechten als aan een voorspelling die beweert de exacte koers van de dollar over een maand te kennen. Wat we wel kunnen aannemen is dat het normalerwijs in de zomer warmer zal zijn en dat er minder neerslag te verwachten valt. Zo

ook zal de econoom bepaalde tendensen trachten waar te nemen en kan hij aan de hand van verwachtingen omtrent interestvoeten, inflatieverschillen en andere economische variabelen een verwachting opbouwen over het toekomstige verloop van de dollar.

Hudson steekt zijn minachting voor economie als wetenschap niet onder stoelen of banken. Als een olifant stapt hij door de economische porseleinwinkel, zonder zich enige vorm van nuancering toe te meten. Bovendien heeft hij blijkbaar een frustratie opgedaan ten opzichte van alles wat maar enigszins op een kwantitatieve aanpak lijkt. Mathematische economie en econometrie zijn voor hem synoniemen en dienen beide zo vlug mogelijk begraven te worden. Dat men in de econometrie vertrekt van plausible economische relaties en dat men ook uitspraken doet over de betrouwbaarheid van schatters en voorspellingen, lijkt hem helemaal ontgaan te zijn. De 'executive' kan volgens hem de voorspellingen beter zelf maken, want die van de experts zijn toch altijd fout. Grafische analyse, correlatie-analyse, een vorm van subjectieve regressie-analyse zijn enkele voorbeelden van technieken waar hij wel in gelooft. Toegegeven wordt dat hij met deze technieken de Golfoorlog ook foutief heeft ingeschat. De econometrist wordt deze fout echter wel kwalijk genomen.

Hudson mikt zowel met zijn titel als met zijn boodschap op een grote groep managers die, net zoals hij, de kwantitatieve technieken niet (meer) beheersen. Hopelijk laten deze mensen zich niet verblinden door zijn allesbehalve objectieve elementen. Op mijn boekenplank komt dit boek in geen geval.

Marc De Ceuster

Costs and productivity in automobile production

Melvyn A. Fuss en Leonard Waverman, *Costs and productivity in automobile production: the challenge of Japanese efficiency*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xii + 241 blz. - Prijs: 35 GBP
ISBN 0-521-34141-8

In dit boek onderzoeken Fuss en Waverman het niveau en de evolutie van comparatieve kostenverschillen tussen de automobiellindustrieën van respectievelijk de Verenigde Staten, Canada, Japan en (West-)Duitsland over de periode 1970-1984. De auteurs gebruiken flexibele kostenfuncties om deze comparatieve kostenverschillen op te splitsen naar verklarende factoren, die gegroepeerd kunnen worden onder twee hoofdingen: enerzijds comparatieve 'efficiëntieverschillen' (schaalvoordelen, technologische vernieuwing, capaciteitsbezetting) en anderzijds comparatieve inputprijs- en wisselkoersverschillen.

Voor de meer technische aspecten van de gehanteerde methodologie wordt de lezer veelvuldig doorverwezen naar de relevante literatuur, waarin beide auteurs prominent aanwezig zijn. De informatie over de gebruikte databronnen is iets meer gedetailleerd; men kan er uit afleiden dat er (waarschijnlijk noodgedwongen) vrij weinig aandacht besteed werd aan kwaliteitsverschillen tussen inputs.

Het grootste gedeelte van het boek wordt gewijd aan de bespreking van de resultaten, waarbij de voordelen van de gekozen methodologie in vergelijking met eerdere, minder rigoureuze studies duidelijk tot uiting komen in het grote belang dat wisselkoersschommelingen en veranderingen in de capaciteitsbezetting hebben voor

comparatieve kostenverschillen op korte termijn.

Wat de determinanten op lange termijn betreft, besluiten Fuss en Waverman dat het Japanse 'mirakel' steunde op relatief snellere technologische vooruitgang, voldoende om het effect van relatief sneller stijgende factorprijzen te compenseren. Het Duitse relatieve verlies aan concurrentievermogen ten opzichte van zowel Japan als de VS is volledig toe te schrijven aan uit de pan rijzende factorprijzen. Canada handhaafde zijn relatieve competitieve positie ten opzichte van de Verenigde Staten, omdat een relatief inefficiënte productie gecompenseerd werd door blijvend lagere factorprijzen en de geleidelijke realisering van kostenbesparende schaafeffecten, die ten dele op rekening geschreven mogen worden van het in 1965 onderschreven, anti-protectionistische 'Auto-pact' tussen de VS en Canada.

Deze korte samenvatting van de meest in het oog springende resultaten kan zeker geen voldoende recht doen aan de manier waarop de auteurs erin geslaagd zijn een technisch geavanceerde methodologie tot leven te laten komen in toegepast onderzoek, dat zeer relevante en leesbare inzichten bevat, maar jammer genoeg de (turbulente) periodes na 1984 onbesproken laat.

Koen Hendrickx

Finance in a Theory of the Business Cycle

Robert E. Krainer, Finance in a Theory of the Business Cycle: Production and Distribution in a Debt and Equity Economy
Cambridge, MA/Oxford, Blackwell Publishers, 1992, xx + 245 blz. - Prijs: 40 GBP
ISBN 1-55786-328-8

De jongste recessie heeft de interesse in conjunctuurtheorie opnieuw aangewakkerd. Na een aantal jaren van rust op het front, hoort men opnieuw discussies over de effectiviteit van het monetair beleid om productie en vooral werkgelegenheid opnieuw aan te zwengelen. De oorzaken van de meningsverschillen liggen deels bij de uiteenlopende visies op het mechanisme dat de band legt tussen schommelingen in nominale en reële grootheden in de economie. Het centrale thema van dit boek is dat deze band bepaald wordt door de financiële markten en de financieringsstrategieën van bedrijven.

Na een kort inleidend hoofdstuk volgt een summier overzicht van een aantal conjunctuurtheorieën. Wie vertrouwd is met deze theorieën, leert niets bij in dit hoofdstuk. Wie een goed historisch overzicht wil van wat er allemaal rond conjunctuur geschreven is, kan zich daarvoor beter tot andere werken wenden.

Het boek wordt pas echt interessant vanaf het derde hoofdstuk. Het uitgangspunt is dat de financiering van een onderneming door eigen en vreemd vermogen, leidt tot een conflict tussen de aandeelhouders, die een hoge return willen en daarvoor een zekere mate van risico willen lopen, en de schuldeisers (vooral op lange termijn), die een veel lager risico willen nemen en daarvoor ook een lagere return willen accepteren van een onderneming. De oplossing die door de auteur wordt voorgesteld, is een soort van contract waardoor de financiële structuur van de onderneming wordt aangepast aan het risico van haar strategie op de markt voor een bepaald produkt. Dit heeft dan gevolgen voor de prijszetting, de produktie, de werkgelegenheid en de investeringen. Een monetaire schok

werkt eerst door via de financiële markten. Een toename van de geldhoeveelheid drijft de rente naar omlaag en verhoogt de vraag naar aandelen. Ondernemers zullen, nog steeds volgens de auteur, reageren met speculatieve en expansieve strategieën die leiden tot hogere prijzen, een toename in werkgelegenheid, produktie en voorraadinvesteringen. Door het contract is de manager verplicht dit riskantere gedrag te compenseren door een minder risicodragende financieringsstructuur. De solvabiliteitsratio zal daardoor toenemen.

In het volgende hoofdstuk worden een aantal elementen uit de voorgaande analyse aan de hand van jaargegevens empirisch geverifieerd. Cruciaal hierbij is het uitgangspunt dat er een signalerende functie zou uitgaan van de kapitaalmarkten. Men kan de drie regressies die door de auteur werden uitgevoerd, moeilijk causaliteitstesten noemen. Studies in causaliteit tussen economische variabelen (reële en financiële) moeten wel met iets meer omzichtigheid behandeld worden dan hier gebeurd is.

Het op één na laatste hoofdstuk geeft een overzicht van de manieren waarop de verdeling van risico en return over het vreemd en eigen vermogen plaatsvindt, wanneer men ervan uitgaat dat er inderdaad een invloed is van de financiële markten op de ondernemingsstrategie. In het afsluitend hoofdstuk worden de voornaamste bevindingen en conclusies samengebracht en in een internationaal perspectief geplaatst.

Het boek gaat in zekere mate in tegen de neoklassieke theorieën van de conjunctuurcyclus door meer aandacht te besteden aan de verdeling van het inkomen en het (financiële) risico, die verbonden zijn

aan de economische activiteit in een moderne samenleving.

Hilde Meersman

GATT Rules for Emergency Protection

David Robertson, GATT Rules for Emergency Protection (Thames Essay, 57)
New York, Harvester Wheatsheaf, 1992, xi + 122 blz. - Prijs: 24,95 USD
ISBN 0-7450-1313-9

Het boek bespreekt de juridische en praktische tekortkomingen van de GATT-regels over 'emergency protection'. Deze regels zijn vervat in artikel XIX van de Algemene Overeenkomst. Samen met de GATT-bepalingen over bescherming tegen oneerlijke invoermededinging (art. VI en XVI) hebben ze geleid tot de ontwikkeling van een 'grijze zone' van protectionistische maatregelen in de industrielanden. De auteur argumenteert dat de onduidelijkheid van artikel XIX, benevens het feit dat toepassing ervan niet-discriminatoir moet zijn en aanleiding moet geven tot compensatie t.o.v. de benadeelde partijen, de verspreiding in de hand heeft gewerkt van de Vrijwillige Exportbeperkingen (VER's) en de Ordelijke Verkoopovereenkomsten (OMAs), die de toepassing van artikel XIX omzeilen. Vervolgens overloopt de auteur de vele ontsnappingsclausules en uitzonderingsbepalingen in de GATT (landbouw, textiel, consistentie van het gevoerde handelsbeleid met de bestaande nationale wetgeving, douane-unies en vrijhandelszones, protectiemaatregelen vanwege ontwikkelingslanden, dispensatiemogelijkheden, betalingsbalansmoeilijkheden, maatregelen voor de nationale veiligheid en gezond

heid enz.). Al deze voorzieningen werden indertijd met de beste bedoelingen getroffen opdat de lidstaten des te meer hun aangegane verbintenissen tot vrijmaking van de wereldhandel zouden nakomen. Ook bespreekt de auteur de beschermingsmaatregelen die werden bepaald in andere overeenkomsten dan de GATT, zoals het Verdrag van Rome, de Conventie van Stockholm, het Algemeen Preferentieel Systeem e.d. De auteur argumenteert dat het multilateraal beheer van een continu onderhandelingsproces inzake faire handel – eerder dan vrije handel – schier onvermijdelijk uitmondte in de waargenomen verglijding naar protectionisme en kartellering. Daarom pleit hij inzake onderhandelingen in het kader van de Uruguay-Ronde niet voor de opname in artikel XIX van uitzonderlijke omstandigheden waarin op een selectieve manier tot dergelijke 'emergency protection' zou mogen worden overgegaan. Veeleer bepleit hij de consequente toepassing van de niet-discriminatie in alle omstandigheden. Daarom moet de 'Safeguards'-overeenkomst, die in het kader van de Uruguay-Ronde wordt onderhandeld, alle onduidelijkheden over het toepassingsgebied van artikel XIX wegwerken, transparantie verzekeren en een niet-discriminatoire toepassing van 'emergency protection' herstellen. Voor de lezer die een grondige behandeling wenst van het onderwerp, samen met een uitvoerig beargumenteerde visie op de problematiek, is dit boek uit de Thames Essays een aanrader.

Ludo Cuyvers

A theory of earnings distribution

Robert K. von Weizsäcker, *A theory of earnings distribution*
Cambridge, Cambridge University Press, 1993, xi + 250 blz. – Prijs: 35 GBP
ISBN 0-521-34294-5 (cloth)

Dit boek is de Engelse versie van Robert von Weizsäcker's *Theorie der Verteilung der Arbeitseinkommen*, dat in 1986 werd gepubliceerd. Het doel van het boek bestaat erin een theoretisch model op te zetten waarmee waargenomen verschijnselen over de verdeling van de verdiensten (lonen en wedden) verklaard kunnen worden en beleid ten aanzien van de inkomensverdeling kan worden geëvalueerd. Het model wordt in hoofdstuk 2 voorgesteld. Het gaat om een individueel levenscyclusmodel, waarbij het individu het beste pad van investeringen in menselijk kapitaal over de levenscyclus zoekt. Het model is geformuleerd als een analytisch oplosbaar controleprobleem en de plausibiliteit van het model wordt gecontroleerd aan de hand van numerieke simulaties. Met een variant van het model is de optimale duur van een basisopleiding en het optimale inkomenspad over de levenscyclus vast te leggen. In hoofdstuk 3 wordt de verdeling van verdiensten binnen leeftijdsgroepen bestudeerd. Met het model worden een aantal waargenomen verschijnselen, b.v. de tendens tot positieve scheefheid, verklaard. Tevens worden de gevolgen van beleidstussenkomsten onderzocht. De belangrijkste conclusie is dat geen algemene voorstellingen kunnen worden gedaan over de effecten van beleidsmaatregelen op de verdeling binnen leeftijdsgroepen. In hoofdstuk 4 wordt de globale verdeling van verdiensten behandeld, rekening hou-

dend met een bepaalde leeftijdsverdeling van de demografische dynamiek voor inkomensongelijkheid. De auteur beveelt daarom ook aan om gelijkheid en ongelijkheid te bestuderen aan de hand van inkomensverdeling over de levenscyclus. Dit wordt verder in hoofdstuk 5 uitgewerkt. De conclusie is een bijna 'steekwoordelijke' opsomming van een aantal bevindingen.

Dit is ongetwijfeld een interessant boek voor de specialist die houdt van de mathematische exploratie van de verdelingsproblematiek.

Walter Nonneman

David Ricardo

Pier Luigi Porta, ed., *David Ricardo: Notes on Malthus's 'Measure of Value'*
Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xxi + 62 blz. – Prijs: 22,95 GBP
ISBN 0-521-402-98-0

Tussen de verloren gewaande 'Mill-Ricardo papers', die in juli 1943 werden ontdekt en een nieuw licht wierpen op Ricardo's werk, bevond zich ook een commentaar van Ricardo op Malthus' *Measure of Value*, dat slechts enkele maanden voor Ricardo's dood in 1823 was verschenen. Om redenen die niet helemaal duidelijk zijn, besloot Piero Sraffa deze commentaar niet op te nemen in zijn *Works and Correspondence of David Ricardo*, de terecht geprezen standaardeditie van Ricardo's geschriften. Pier Luigi Porta oordeelde dat Ricardo's notities toch verdienden gepubliceerd te worden, en zorgde ervoor dat ze in 1979 verschenen in het

Italiaanse tijdschrift *Rivista Internazionale di Scienze Economiche e Commerciali*.

Op deze publikatie is de huidige uitgave in boekvorm gebaseerd. Het meest opvallende aan de nieuwe editie is dat ze doelbewust is opgevat als een aanvulling op de *Works*, zowel qua vorm als qua stijl. In navolging van de uitgave van de 'Notes on Malthus' in volume II van de *Works*, wordt hier bovendien de tekst van Malthus afgedrukt, en onderaan Ricardo's commentaar. In de inleiding geeft Porta feitelijke informatie over de totstandkoming van Ricardo's notities en de omstandigheden die hebben geleid tot hun herontdekking, en situeert hij Ricardo's commentaar inhoudelijk in de rest van zijn werk. Op het interpretatieve vlak waagt Porta zich verder dan Sraffa, om begrijpelijke redenen. Enerzijds is er de druk om het belang van een aanvullende publikatie te verantwoorden. Anderzijds is er de complexiteit van het behandelde onderwerp, de meting van waarde. Ricardo noemde dit 'the most difficult question in Political Economy', en zoals bekend worstelde hij met het probleem tot het einde van zijn dagen. Hoewel het een boek is dat intrinsiek enkel Ricardo-specialisten kan boeien, is het door de voortreffelijke inleiding en de uiterst verzorgde presentatie ook voor niet-specialisten toegankelijk. Sraffa's Ricardo-uitgave gaat door als een voorbeeld in het genre; Porta's aanvulling bezit alle kwaliteiten om ook tot die status verheven te worden.

Guido Erreygers

Arbeidseconomie

On the Mysteries of Unemployment

C.H.A. Verhaar en L.G. Jansma, general editors, e.a., *On the Mysteries of Unemployment: Causes, Consequences and Policies (Studies in Operational Regional Science, 10)*

Dordrecht/Boston/Londen, Kluwer Academic Publishers, 1992, 500 blz. - Prijs: 200 NLG

ISBN 0-7923-1976-1

Er was een tijd dat de organisatie van een goed wetenschappelijk congres achteraf tot het initiatief leidde om de beste papers op een aangepaste en geordende manier te verzamelen en in boekvorm uit te geven. Thans begint het er steeds meer op te lijken dat wetenschappelijke congressen, naast hun eigenlijke doel, worden georganiseerd om het (academisch) toerisme te stimuleren, dat is bekend, maar ook om de een of andere uitgeverij in staat te stellen een duur boekwerk (3.800 BEF) op de markt te brengen en aan de congresdeelnemers te verkopen (lieftst vooraf en inbegrepen bij de inschrijvingsprijs van het congres).

Ook dit verzamelwerk is gebaseerd op een congres dat in 1990 op Ameland in Nederland werd georganiseerd. Na twee zeer korte inleidingen van respectievelijk zes en vier bladzijden in deel I, volgt de hele verzameling van papers, ondergebracht in drie delen. Deel II bevat de papers van de economen, deel III die van de sociologen en deel IV verzamelt de bijdragen die vooral over werkloosheidspolitiek handelen.

Dit werk bevat een aantal interessante en zeer waardevolle bijdragen, die op maatschappelijk rele-

vant en ernstig wetenschappelijk onderzoek gebaseerd zijn. Dit beliet echter niet dat het boek duidelijk lijdt aan de klassieke kwaaltjes van congresverslagen: een afwisseling van goede en minder goede maar vooral losse bijdragen, zonder onderlinge communicatie, gedachtenwisseling en discussie over raak- en geschilpunten. Of zulk een weinig coherente verzameling van papers veel zal bijdragen aan het uitklaren van 'the mysteries of unemployment' is nog maar de vraag.

Stefan Késenne

Markets, firms, and the management of labour in modern Britain

Howard F. Gospel, *Markets, firms and the management of labour in modern Britain (Cambridge Studies in Management, 17)* Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xiv + 256 blz. - Prijs: niet meege-deeld

ISBN 0-521-41527-6

Dit boek onderzoekt de rol van het personeelsbeleid in Groot-Brittannië. Het centrale argument is dat de uitkomst van het personeelsbeleid in Britse ondernemingen significant heeft bijgedragen tot de relatief zwakke economische prestaties van Groot-Brittannië in de voorbije eeuw.

De aandacht gaat naar de manier waarop managers omgaan met hun personeel, hoe ze met vakbonden afrekenen en hoe hun houding is ten opzichte van stakingen of andere industriële activiteiten. Het theoretisch kader dat de auteur gebruikt is uitermate zwak.

Het bestaat uit 9 pagina's, terwijl het hele boek 256 pagina's bevat. Daarenboven tracht Gospel economische concepten te gebruiken uit de theorie van transactiekosten, optimale hiërarchieën, imperfecte concurrentie enz., om vervolgens een aantal hypothesen af te leiden die hij tracht te testen in de rest van het boek. De hypothesen die hij voorstelt zijn ten eerste niet nieuw en ten tweede niet robuust.

Milieu-economie

Cost-Benefit Analysis and the Environment

Nick Hanley en Clive L. Spash, *Cost-Benefit Analysis and the Environment*

Aldershot, Edward Elgar, 1993, x + 278 blz. - Prijs: 39,95 GBP

ISBN 1-85278-455-5

Hanley en Spash zijn verbonden aan de universiteit van Stirling, in Schotland. Uit hun colleges en onderzoek hebben zij geput om dit boek te schrijven over kosten-batenanalyse en milieu. Het boek is bestemd voor lezers met een voorkennis van elementaire micro-economie. Kennis van welvaartseconomie wordt niet verondersteld: de welvaartsanalytische fundering van kosten-batenanalyse is het onderwerp van een volledig hoofdstuk in het boek.

Een belangrijk deel van de uiteenzetting gaat over de methoden om milieueffecten te waarderen in geld: contingent valuation, contingent ranking, Hedonic Pricing en de transportkostenmethode. Er is ook een hoofdstuk over het gebruik van productiefuncties, om schade te meten die in productie uitgedrukt kan worden. Het geheel wordt afgerond met een alge-

Daarenboven ontbreekt in de rest van het boek een rigoureuze statistische test van de voorgestelde hypothesen. Er zijn geen statistische tabellen, geen grafieken. Kortom, uit academisch oogpunt voldoet deze studie niet aan de normen van academisch onderzoek. Voor niet-economen echter kan dit boek wel aangename lectuur vormen.

Joep Konings

mene evaluatie van de beschikbare technieken. De theoretische uiteenzetting wordt vervolgens toegelicht met enkele case-studies: troposferische ozon, stikstofemissie, protectie van broed- en leefgebieden, het broeikaseffect.

In een laatste afrondend hoofdstuk maken de auteurs de balans op en komen zij tot de conclusie dat kosten-batenanalyse een zeer nuttige methode is voor milieubeleid. Met die conclusie hebben zij zeker gelijk. Het zal met kosten-batenanalyse gaan zoals met de economische analyse van externe effecten. Jarenlang hebben economen verdedigd dat een milieubeleid gevoerd zou worden door de milieukosten aan de veroorzaker aan te rekenen in de vorm van een heffing. De groene partijen en actiegroepen zijn die benadering zeer lang blijven bestrijden. Zij vonden dat dit principe de deur openzette voor de rijken, die tegen betaling zouden verdergaan met verontreiniging. Na vele jaren tegenstand aanvaardt de milieubeweging nu wel dat heffingen een geoorloofde methode zijn om doelstellingen van milieubeleid na te streven. Het principe is zelfs populair geworden, onder de slogan 'De vervuiler betaalt'.

Ook kosten-batenanalyse heeft het jaren moeilijk gehad, en heeft het nu nog moeilijk, om de milieubeweging als bondgenoot te krijgen. Het boek van Hanley en Spash zal er hopelijk toe bijdragen dat ook hier het inzicht veld wint: kosten-batenanalyse hoort bij de krachtigste methoden om milieueffecten te laten meetellen in een beslissing. Door milieueffecten in geld om te rekenen, wordt hun belang niet geringer. Integendeel, zij gaan op gelijke voet meetellen met de gebruikelijke financiële afwegingen.

G. Blauwens

Energy Efficiency and Human Activity

Lee Schipper en Stephen Meyers, i.s.m. Richard B. Howarth en Ruth Steiner, *Energy Efficiency and Human Activity: Past Trends, Future Prospects* (Cambridge Studies in Energy and the Environment) Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xiii + 385 blz. - Prijs: 29,95 GBP ISBN 0-521-43297-9

Het meer dan 385 pagina's tellende boek begint met een proloog van 51 bladzijden. Daarin borstelt John Holdren op zijn bekende didactische wijze een breed beeld van het energievraagstuk. Hij weet de feiten zeer evenwichtig te plaatsen in een denkkader van vraag naar energie (door bevolking en industrie, in rijke en arme landen) en aanbod van energie (beschikbare bronnen, technologie). Hoewel Holdren ook op andere plaatsen kan worden gelezen, is zijn bijdrage in het boek een mooie opener. Het eigenlijke boek is geen echt origineel werk. Het is een overzichtelijke bundeling van de vele arti-

kelen en lezingen die de auteurs overal ter wereld aan het publiek van energie-economen aanbieden. Nu is er plaats voor een inleiding met een verklaring van de belangrijkste begrippen en van het analysekader. Daarna volgen drie delen: het verleden, de toekomstverwachtingen, de beleidsmaatregelen die noodzakelijk/mogelijk zijn om de toekomst vorm te geven. De studie is opgesplitst naar de belangrijkste energiegebruikende sectoren, nl. industrie, transport, huishoudens en dienstensector. Geografisch is er een indeling gemaakt tussen Oeso-landen, voormalige Oostbloklanden en ontwikkelingslanden. Binnen de Oeso worden de landen bestudeerd waarover de auteurs voldoende statistisch materiaal konden vinden (België hoort daar niet bij). Om het geheel beheersbaar te houden, wordt dikwijls gewerkt met landen-aggregaten zoals Europa-6. Het boek heeft zeker zijn verdiensten. Het is zeer leesbaar. Het behandelt het energievraagstuk vanuit een breed perspectief in ruimte en tijd. Het brengt veel nuttige informatie samen in een geschikt denkkader van vraag en aanbod en van beleidsmatige analyse (toestandsbeschrijving, toekomstverkenning, maatregelen). Het zwakste punt van het boek is de bewijsvoering van de stellingen met descriptieve argumentatie. Daardoor voelt de lezer zich een beetje gefrustreerd, omdat het moeilijk is bij zo'n denkproces aan te knopen en er zelf op voort te bouwen als men niet kan beschikken over het zeer rijke statistische materiaal dat de auteurs nu sinds circa twintig jaar verzameld hebben.

Aviel Verbruggen

Ontwikkelingseconomie

Open economies

Ian Goldin en L. Alan Winters, eds., *Open economies: structural adjustment and agriculture* Cambridge, Cambridge University Press, 1992, xxi + 320 blz. - Prijs: 35 GBP ISBN 0-521-42056-3

Dit boek lees je niet in een comfortabele luie stoel als de dagtaak erop zit. Met deze verzameling werkdocumenten hebben de editors en de co-auteurs een taai brok lectuur op de markt gebracht. Zowel voor de kleine groep vakgenoten als voor de geïnteresseerden in de effecten van structurele aanpassingspolitiek wordt de inspanning echter meer dan gecompenseerd. Het is geen luxe vragen te stellen bij de effecten van de omschakeling van de economieën van meer dan veertig landen, om ze meer te doen beantwoorden aan de vermeende voordelen van meer openheid, vrijhandel, het terugdringen van de rol van de staat enz. In de meeste gevallen zijn er, met uiterste zorg voor genuanceerdheid en met behulp van theorie en empirie (econometrie), boeiende en goede vragen gesteld bij sommige vooronderstellingen die de leidraad vormen voor economische hervormingen, zowel in de vroegere Oostbloklanden als in de ontwikkelingslanden. In enkele gevallen lijkt het erop dat men met een kanon op muggen schiet. Zo komt Faini tot de conclusie dat de toename van de landbouwproductie niet enkel te wijten is aan de prijsmaatregelen die bij structurele aanpassing de landbouwsector bevoordelen, maar ook aan de staat van de infrastructuur. Dat je daarvoor een moeilijke

econometrische constructie nodig hebt, is me niet duidelijk. Hetzelfde gevoel heb ik bij de bijdrage van Edwards over de sequentie van hervormingsmaatregelen.

Bij andere bijdragen leveren de gebruikte methoden interessante resultaten op, maar kan men vragen stellen bij hetgeen niet in beeld wordt gebracht. Zo berekenen Lévy en Van Wijnbergen in een ongemeen interessante bijdrage dat de vrijhandelszone Verenigde Staten - Mexico ongetwijfeld welvaartsverhogend is. Ze tonen echter aan dat de afschaffing van subsidies voor producenten en consumenten van maïs in Mexico vooral ten goede zal komen aan de rijkere boeren, die met geïrrigeerde systemen werken. De kleinere boeren en het overschot aan landarbeiders dat daarbij ontstaat, betalen de rekening. Geen nood, stellen de auteurs, want die groepen worden voor hun welvaartsverlies gecompenseerd door de welvaartsverhoging en de gedaalde overheidsuitgaven. Onze vraag hierbij is van politiek-economische aard: welke macht hebben die uiterst zwakke groepen om compensatie af te dwingen? In het werkstuk over de invloed van de vaste wisselkoersen in de CFA-landen in Afrika stellen de auteurs op basis van hun model dat de 'trade-off' tussen minder inflatie (-1,5%) en tragere groei (1%) niet loont (p. 81). Devaluatie zou die landen dus meer opbrengen. Dat de CFA-zone in de Afrikaanse context, waar de politiek gekenmerkt wordt door cliëntelisme, veel meer betekent dan alleen vaste wisselkoersen, ontgaat de auteurs. Het depolitiseren van het geld, een van de sleutelvariabelen voor een economie, creëert in die

landen een stabiliteit waarvan men in andere Afrikaanse landen slechts kan dromen.

Tenslotte zijn er in dit werk ook artikelen die de praktijk van de hervormingen grondig ter discussie stellen. Evans, Goldin en Van der Mensbrugge verwerpen, op grond van hun simulaties, de 'klein-landhypothese' voor arme landen, exporteurs van tropische gewassen. Dit heeft tot gevolg dat er wel een 'fallacy of composition' kan plaatsvinden, waardoor de armste landen de kosten van de liberalisering van de wereldhandel dragen. De auteurs pleiten dan ook voor geleidelijke afbouw van exportheffingen of compensaties voor die landen.

Kortom: dit boek is een boeiende bijdrage van grote vakspecialisten bij de herstructurering van de wereld-economie.

Stefaan Marysse

Economic Crisis and Third World Agriculture

Ajit Singh en Hamid Tabatabai, eds., *Economic Crisis and Third World Agriculture: A study prepared for the International Labour Office within the framework of the World Employment Programme*
Cambridge, Cambridge University Press, 1993, xix + 249 blz. - Prijs: 30 GBP
ISBN 0-521-44101-3

Dit boek handelt over de rol van de landbouw in de hedendaagse context van economische crisis en structurele aanpassingsprogramma's (SAP's) in het Zuiden. Het eerste deel beschrijft de recente evolutie van de landbouw in de derde wereld. Het bevat een algemene inleiding en empirische studies over Afrika, Azië en Latijns-Amerika. In het tweede deel wordt

theoretisch ingegaan op de structurele rol van de landbouwsector in de economische ontwikkeling.

Doorheen het boek worden verschillende kritische kanttekeningen bij de orthodoxe SAP's geplaatst. Zo wijzen de auteurs op de beperkte prijselasticiteit van de totale landbouwoutput, waardoor de respons op een devaluatie ondermaats blijft. De totale output blijkt meer afhankelijk van infrastructuur, technologie en institutionele hervormingen. Deze veronderstellen echter volgehouden publieke investeringen, waarop in de orthodoxe SAP's precies wordt bespaard. Verder komen nog aan bod: de recessieve 'overkill' door een overdreven monetaire discipline, de 'fallacy of composition', d.w.z. het dalen van de prijzen voor de primaire exporten als gevolg van een gestegen aanbod op de wereldmarkt, het probleem van het landbouwprotectionisme in het Noorden. Niet alles in de SAP's is echter negatief voor de landbouw. Met de SAP's zijn er betere perspectieven voor de landbouw en voor meer gedecentraliseerde, lokale ontwikkeling.

Interessant in de aanpak van het boek is dat het thema van de SAP's ook op lange termijn wordt bekeken. Een van de centrale vragen hierbij is of de Bretton-Woodsinstellingen met hun overdreven klemtoon op de landbouwontwikkeling niet de verkeerde soort structurele hervorming nastreven. Met theoretische en empirische argumenten (Azië) wordt in het boek met nadruk gepleit voor een 'balanced growth': een dynamische landbouwontwikkeling met een complementaire (agro-)industrialisatie. SAP's zouden beter aan deze strategische ontwikkelingsoptie moeten beantwoorden.

Johan Bastiaensen

Industriële economie

The Economics of Oligopolistic Competition

Robert E. Kuenne, *The Economics of Oligopolistic Competition: Price and Nonprice Rivalry (Reeks 'Advances in Theoretical and Applied Economics')*
Oxford, Blackwell Publishers, 1992, xxiii + 492 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 1-55786-301-6

Er is binnen de industriële economie een groeiend besef dat de oligopolistische marktstructuur een belangrijke verklaring biedt voor de economische beslissingen binnen heel wat markten.

Het voorliggend boek vormt een integratie van een twintigtal papers van Prof. Robert Kuenne over de analyse van oligopolie. Centraal staat de idee dat het oligopolie een competitieve-coöperatieve marktstructuur ontwikkelt. Voor de analyse hiervan creëert men een raamwerk waarin de interdependentie tussen rivalen en met cliënten ten volle kan spelen. De bedrijven mogen meerdere doelstellingen heb-

ben, en ook het sociologisch specifieke van een industrie moet ingebracht kunnen worden.

Kuenne ontwikkelt in eerste instantie een eigen model. De operationele mogelijkheden van het model worden geïllustreerd met een toepassing op het OPEC-kartel. Een derde deel gaat in op de zogenaamde 'nonprice competition', met zijn beslissingen inzake kwaliteitskeuze, marketinginstrumenten, productinnovatie, ruimtelijke structuur. In een laatste deel introduceert de auteur de factor onzekerheid en de factor informatie in de oligopolietheorie.

Dit werk gaat in tegen de neiging om binnen de industriële economie zeer veel aan te pakken met de speltheorie. Daarom alleen reeds is het aan te bevelen. Daarbij komt natuurlijk het belangrijke empirische werk, op zichzelf reeds de moeite waard voor elke geïnteresseerde in de werking van het OPEC-kartel.

Eddy Van de Voorde

Strategisch management

The World's Pharmaceutical Industries

Robert Ballance et al., *The World's Pharmaceutical Industries: An International Perspective on Innovation, Competition and Policy*
Aldershot, Edward Elgar, 1992, xxi + 275 blz. - Prijs: 45 GBP
ISBN 1-85278-646-9

Dit boek, geschreven door drie medewerkers van Unido (United Nations Industrial Development Organization, Wenen), geeft een zeer

goed overzicht van drie aspecten van de farmaceutische industrie: innovatie, concurrentie en overheidsbeleid. In tegenstelling tot de meeste andere werken over de farmaceutische industrie wordt veel aandacht besteed aan de concurrentiële positie van ondernemingen uit ontwikkelingslanden. Tal van tabellen en grafieken illustreren de naar voren gebrachte argumenten.

Na een overzicht van de specifieke kenmerken van de farmaceutische industrie, worden twee hoofdstuk-

ken gewijd aan een analyse van de voornaamste tendensen in de consumptie, produktie en handel van farmaceutische produkten. Daarna wordt ingegaan op het belang van R&D in de farmaceutische industrie en de te verwachten evoluties op dit gebied. Een volgend hoofdstuk poogt een inzicht te brengen in de relatie tussen de kostenstructuur en de competitiviteit van een farmaceutische onderneming. Vervolgens wordt uitgeweid over de impact van de overheid op de farmaceutische industrie. Hierbij aansluitend wordt dan ingegaan op enkele mogelijke ondernemingsstrategieën. Ook de recente golf van fusies en overnames in de farmaceutische industrie wordt kort besproken. De studie besluit met enkele commentaren op mogelijke evoluties in de farmaceutische in-

dustrie en het betreffende overheidsbeleid.

Alhoewel voor sommige hoofdstukken een beroep wordt gedaan op relatief oude gegevens (b.v. hoofdstuk vijf), geeft dit boek toch een zeer goed en beknopt overzicht van de belangrijkste aspecten van concurrentie in de farmaceutische industrie, met ruime aandacht voor de farmaceutische industrie in de ontwikkelingslanden. Waardevol is ook de juiste relativering en nuancering van de naar voren gebrachte stellingen. Voor iemand die reeds jaren in deze sector actief is zal dit boek weinig nieuwe boodschappen brengen. Voor de geïnteresseerde leek is het echter wel een aanrader.

Rudy Martens

Personeelsbeleid

When the Sparks Fly

John D. Arnold, *When the Sparks Fly: Resolving Conflicts in Your Organization* New York, McGraw-Hill, 1993, xii + 236 blz. - Prijs: 19,95 GBP
ISBN 0-07-002567-3

Niettegenstaande de boekenrekken kreunen onder de reeds onoverzienbare berg publikaties over conflicten, houdt de stroom nieuwe werken niet op. Het is dan telkens zaak uit te maken wat voor originele ideeën er in het nieuwe boek te vinden zijn. Meestal komt men alleen tot de vaststelling dat nog maar eens iemand door het alomtegenwoordige conflictfenomeen geobsedeerd is geraakt, op ontdekkingstocht is gegaan, zijn theoretische en/of praktische bevindingen aan het papier heeft

toevertrouwd en daarbij niet merkt dat het allemaal al eens vóór hem geschreven is ...

Het zou een kleine moeite zijn het hier besproken werk op basis van de vorige bedenkingen met de grond gelijk te maken. Wie op zoek is naar nieuwe ideeën of theorieën, zit hier aan het verkeerde adres. Bovendien refereert de auteur nergens aan de reeds volumieuze conflictliteratuur.

En toch heeft het boek iets dat aanspreekt. Arnold brengt namelijk, bijna in verhaaltrant, de wijze waarop hij via zijn adviesbedrijf ExecuTrak Systems gedurende meer dan twintig jaar ervaring heeft opgedaan met conflictbemiddeling in allerlei ondernemingen en organisaties. Aan de hand van gecamoufleerde klanten-cases illustreert hij hoe hij met zijn 10-stap-

penplan - bescheiden het 'Arnold Conflict Resolution Process' genoemd - de conflicthaarden heeft geblust en de treinen weer op het goede spoor gezet. Revolutionair is zijn stappenproces alleszins niet. De eerste vijf stappen betreffen de diagnose, de volgende de conflictoplossingsfasen: het 'problem solving'-proces, toegepast op conflictsituaties. Verrijkend is zeker dat zijn ervaring zich telkens afspeelt op een hoog niveau in de organisatie, zodat het telkens gaat om conflicten met verstrekkende gevolgen en strategische implicaties.

Los van de wijze waarop conflicten gecatalogeerd worden in de klasieke literatuur, stelt Arnold dat zijn ervaring hem geleerd heeft dat er zes categorieën te onderscheiden zijn. Het betreft conflicten met een externe partij (klant, leverancier, ...), botsingen rond de mana-

gementstijl of rond de strategische koers, operationele conflicten (produktiestructurering, logistiek, ...), interdepartementele en waardeconflicten. Elk van deze soorten wordt uitgebreid met casemateriaal geïllustreerd.

De Europese lezer moet wel tegen de typisch Amerikaanse stijl kunnen. Bij alle verhalen heeft Arnold natuurlijk snel door waar het kalf gebonden ligt en weet hij de botsende partijen redelijk snel tot een bejubelde oplossing te voeren. Ook de verhaaltrant moet men er bij nemen. Het boek puilt uit van de dialogen tussen de antagonisten. Eén voorproefje: 'But I see now that the real fog was a little cloud around my own head. Tomorrow, let's clear the skies for everyone.' Het (conflict)leven kan in Amerika toch zo eenvoudig zijn.

Luc Derijcke

Marketing

European Marketing

Chris Halliburton en Reinhard Hünerberg, *European Marketing: Readings and Cases* Wokingham, Addison-Wesley, 1993, xxi + 489 blz. - Prijs: 44,50 USD
ISBN 0-201-63189-X

Dit boek is ongetwijfeld een aanrader voor Europese marketeers. Het geeft immers een unieke kijk op marketing in de nieuwe Europese context. Het bestaat uit veertien actuele readers en een tiental boeiende cases, en is ingedeeld in vijf delen (overzicht, strategie, aspecten van de marketing mix, organisatieprocessen, conclusies/nieuwe uitdagingen). In deze bespreking leggen we de nadruk op de readers. In de uitvoerige introductie wordt

de context van de Europese marketing goed gesitueerd aan de hand van sleuteldata (1945, 1968 enz.) en van recent comparatief cijfermateriaal (BNP per capita, demografische kenmerken, advertising enz.).

In het eerste deel (overzicht) gaan drie artikels in op de vraag of Pan-europese marketing een mythe dan wel een realiteit is. Uit de argumentatie blijkt dat er een tendens is naar meer coördinatie en naar convergentie. Al is er (vooral nog) geen sprake van een echte euroconsument of van echte standaardprodukten en -merken, benadrukken Europese managers de behoefte om marketingbenaderingen en -processen sterker te integreren en te standaardiseren.

Aan de hand van het tweede deel kan de lezer zich een genuanceerd beeld vormen van de mogelijke strategische opties. Een aantal alternatieven passeren de revue: overnames versus allianties, agressie versus dominantie, nichestrategie versus brede marktwerking. Deel 3 ('European marketing operations') bevat enkele conceptueel sterke bijdragen over verschillende elementen van de marketing mix. Aan de hand van de voedingsindustrie wordt in twee papers nagegaan in hoeverre een Paneuropese positioneringsstrategie mogelijk is. Ook de behandeling van de Europese 'prijs-bom', de comparatieve inhoudsanalyse van internationale en nationale reclameboodschappen (Frankrijk, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk), en het overzicht van veranderingen in logistieke

processen zijn informatief. Blackwell e.a. beschrijven in deel 4 de visie van McKinsey op internationale coördinatie en reiken sleutelementen van een Europese marketingorganisatie aan. In het laatste deel vinden we een reprint van een enigszins verouderd artikel over Oost-Europa en een creatieve bijdrage, die als conclusie van het boek kan worden beschouwd. Dankzij de diversiteit van de cases (o.m. Nokia Data, Heineken, Peugeot, Salamander en Elle) krijgt de lezer ook de kans om te leren van de dilemma's waarmee verscheidene Europese ondernemingen op het vlak van Europese marketing worden geconfronteerd.

Paul Matthyssens

Financieel beleid

Break the Wall Street Rule

Michael T. Jacobs, *Break the Wall Street Rule: Outperform the Stock Market by Investing as an Owner*
Reading, MA, Addison-Wesley Publishing Company, 1993, xi + 243 blz. - Prijs: 32,25 NLG
ISBN 0-201-63281-0

Dit boek is een pleidooi voor verantwoordelijk en effectief eigenaarschap (van aandelen). Deel I (het theoriegedeelte) heeft tot doel te bewijzen dat beleggers die zich gedragen als effectieve eigenaars, een beter rendement behalen dan beleggers die regelmatig hun aandelen verhandelen.

De auteur raadt beleggers aan om alles te vergeten wat er op dit ogenblik bekend is over technieken voor het investeren in aande-

len. Deze diverse technieken werken volgens hem niet, hoeveel aandacht er ook reeds aan besteed werd. Over een langere periode gezien, verslaat het gemiddelde elke techniek.

Hét alternatief is, volgens Jacobs, effectief eigenaarschap. In de hoofdstukken 1 tot en met 5 wordt aangetoond waarom effectief eigenaarschap loont, en hoe men te werk kan gaan. Jacobs gebruikt voorbeelden uit de praktijk om zijn getuigenis te staven. In deze hoofdstukken komen aan bod: het belang van de raad van bestuur van de onderneming, de tijden die veranderd zijn (gesofisticeerde technieken en kennis die voor iederéén beschikbaar zijn), het einde van de overname-rage.

Deel 2 (het praktijkgedeelte) instrueert de belegger over het im-

plementeren van deze investeringsfilosofie. De hoofdstukken 6 tot en met 11 behandelen o.a. het opbouwen van de juiste portefeuille, het 'meten' van de prestatie van de onderneming en van het aandeel, de waarde van een stem in de raad van bestuur, de samenstelling van de raad van bestuur en het belang van het uitkeren van de juiste beloning (vergoeding) aan directie en bestuurders.

Dit boek pleit voor 'waarachtig kapitalisme'. De huidige (sociale) ondernemingsdoelstellingen worden aan de kaak gesteld en vergeleken met de oorspronkelijke doelstellingen. Een zeer leesbaar boek, aan te raden aan iedereen die interesse heeft voor beleggen of voor ondernemingsstrategie.

Edward Durinck

The stock market

Cliff Pratten, *The stock market* (Department of Applied Economics, Occasional paper 59)
Cambridge, Cambridge University Press, 1993, xiv + 212 blz. - Prijs: 27,95 GBP
ISBN 0-521-440653

De doelstelling van dit boek is tweeledig. Enerzijds geeft het de resultaten weer van een enquête over het beursgedrag van institutionele beleggers. Anderzijds relateert het deze gedragspatronen aan bestaande theorieën over de wijze waarop de aandelenprijzen tot stand komen. De auteur plaatst de theorie van de efficiënte markt tegenover de visie van Keynes. Hij besluit dat deze laatste visie dicht aansluit bij het gedrag van professionele beleggers dan de efficiënte-marktheorie. Op deze basis, alsook verwijzend naar de (relatief) grote volatiliteit van aandelenprijzen, en naar het feit dat aan-

delen gemiddeld een hogere opbrengstvoet opleveren dan risicovrije beleggingen, besluit de auteur dat het aannemen van de efficiënte-markthypothese aan belangrijke kwalificaties onderworpen dient te worden. De centrale stelling van het boek wordt op bladzijde 182 als volgt samengevat: 'The stock market is not clinically efficient, as the term EMH (= efficient market hypothesis) would imply. Keynes's analysis of the determination of stock market prices in the face of uncertainty still provides an important explanation for the erratic movements of share prices and the persistent undervaluation of equities.'

Alhoewel het boek een heldere beschrijving geeft van Keynes' ideeën over de beurs en ze op een overzichtelijke manier confronteert met de efficiënte-marktheorie, is het boek in zijn besluiten niet echt overtuigend. Er wordt veel aandacht besteed aan de volatiliteit van aandelenbeurzen en het 'surplus'-rendement van risicodragende beleggingen boven dat van risicovrije beleggingen. De grote volatiliteit van aandelenbeurzen stelt de efficiënte-marktheorie in de daad voor een tot nu toe onopgeloste paradox. De bespreking van het bestaande onderzoek ter zake is echter eenzijdig en erg summier. Over het feit dat aandelenprijzen gemiddeld een hogere opbrengst opleveren dan risicovrije beleggingen, bestaan op dit ogenblik meerdere verklaringen die consistent zijn met het bestaan van efficiënte markten; deze verklaringen komen echter in het geheel niet aan bod. Alhoewel zeer vlot geschreven met veel concrete voorbeelden, blijft ook de behandeling van de enquête over het gedrag van professionele beleggers vrij oppervlakkig. Dit boek leest zeer gemakkelijk en

is goed gestructureerd, met overzichtelijke samenvattingen aan het einde van de meeste hoofdstukken. Het belangrijkste nadeel is de

eenzijdige en onvolledige behandeling van de problematiek.

Cynthia Van Hulle

Accountancy

Kostprijscalculatie in management

Werner Bruggeman en Patricia Everaert, *Kostprijscalculatie in management* Leuven/Apeldoorn, Garant, 1993, 256 blz. – Prijs: 980 BEF
ISBN 90-5350-251-3

De inhoud van dit handboek komt grotendeels overeen met de hoofdstukken die men terugvindt in de Angelsaksische handboeken over 'cost and management accounting'. Zijn verdienste is niet alleen dat management accounting nu op een moderne manier in het Nederlands beschreven wordt, maar ook dat de auteurs bij bepaalde hoofdstukken toch wel eigen accenten hebben gelegd. In het boek kan men twee grote delen onderscheiden: een deel dat handelt over kostprijsberekening wanneer alle produktiefactoren bekend zijn, en een deel waarin het gebruik van kosteninformatie voor het nemen van beleidsbeslissingen centraal staat. De behandelde topics worden op zeer didactische wijze aangebracht en rijkelijk met voorbeelden geïllustreerd.

In het eerste deel komen aan bod: de techniek van kostprijscalculatie, verdeling van indirecte kosten, waardering van materiaal en afschrijvingen, kostprijsberekening bij massaproductie en orderproductie, integrale en variabele kostprijsberekening, de problematiek van de gemeenschappelijke produktieprocessen. Bij het doornemen

van dit eerste deel rijzen wel de volgende bedenkingen. Bij het hoofdstuk over de verdeling van de indirecte kosten gaan de auteurs er nogal snel van uit dat alle bedrijven sterk vereenvoudigde en arbitraire verdeelsleutels gebruiken. Internationaal onderzoek heeft daarentegen aangetoond dat deze conclusie misschien wel opgaat voor de Verenigde Staten, maar toch sterk gerelativeerd moet worden voor andere landen zoals b.v. Duitsland. Bovendien vormen voor produktieprocessen in lage-lonenlanden de directe arbeidskosten nog dikwijls een goede verdeelsleutel. Voor de volledigheid zou het ook wenselijk geweest zijn om in hoofdstuk drie ook wat aandacht te besteden aan de verwerking van de arbeidskosten, die voor bepaalde bedrijven toch nog aanzienlijk kunnen zijn. In een volgende uitgave van het boek kan men misschien ook de problematiek van standaardkostprijsberekening loskoppelen van het hoofdstuk over orderproductie, zodat deze twee topics beter tot hun recht komen. Bovendien is het gebruik van standaardkostprijsberekening ook zeer nuttig bij massaproductie, vermits men daar veel meer te maken heeft met gestandaardiseerde processen.

In het tweede deel over beleidsbeslissingen valt vooral de grondige en genuanceerde aanpak van het probleem van de speciale orders met lage verkoopprijs en de 'make-or-buy'-beslissingen op. Verder be-

vat dit deel nog de onderwerpen: break-even-analyse, verkoopprijsbepaling, de produktmix-beslissing, de investeringsbeslissing en de winstgevendheidsanalyse. Tot slot kunnen we stellen dat dit boek zeer bruikbaar is als inleiding tot het domein van de management accounting, zowel voor personen uit de praktijk als in het onderwijs.

Ann Jorissen

Management accounting in de nieuwe produktie-omgeving

W. Bruggeman e.a., *Management accounting in de nieuwe produktie-omgeving (Management Accounting, 1)* Antwerpen/Apeldoorn, MAKLU Uitgevers, 1992, 193 blz. – Prijs: 1250 BEF
ISBN 90-6215-323-2

Prof. W. Bruggeman kan – alleszins wat België betreft – beschouwd worden als de man die een pioniersrol heeft vervuld inzake de relatie tussen management accounting en de nieuwe produktieomgeving. Ook hier neemt hij, samen met drie van zijn medewerkers van het Seminarie voor Beheerscontrole van de Vlerick School, het voortouw als auteur van het inleidend werk ter lancering van een nieuwe reeks rond management accounting.

De reeks wordt begeleid door een

redactieteam, dat bestaat uit specialisten-academici in het domein, uit Antwerpen, Eindhoven, Gent en Rotterdam. Nu reeds – en het is een verdienste op zich dat het redactieteam de lezers (en zichzelf) daarover niet in het ongewisse laat – wordt duidelijk gesteld dat de reeks verder nog zal bestaan uit *Activity Based Costing*, *Performance Accounting*, *Investeringsselectie en Strategisch Management Accounting*. Het inleidend boek behandelt uiteraard deze deelaspecten, maar daarnaast ook de confrontatie van management accounting met de nieuwe produktietechnologieën. Verder zijn er ook hoofdstukken over management accounting in een 'just-in-time'-omgeving enerzijds en management en de 'theory of constraints' anderzijds. Bij de bovenstaande opsomming zou men geneigd zijn te denken dat het behandelen van al deze onderwerpen binnen een bestek van nog geen 200 bladzijden slechts tot oppervlakkige bespiegelingen kan leiden. Niets is minder waar. Daar in ligt m.i. dan ook de voornaamste verdienste van de auteurs: in een beperkt bestek een degelijk inzicht bij te brengen in de diverse deeldomeinen en daarmee tevens te fungeren als smaakmaker voor de rest van de reeks. Wij zien die dan ook met belangstelling tegemoet!

Carl Reyms

Recht

Atypische vormen van tewerkstelling

Jan Herman en Willy van Eeckhoutte, *Atypische vormen van tewerkstelling: huisarbeid, deeltijdse arbeid, oproepcontracten, samen-*

werking op zelfstandige basis (Sociale Praktijkstudies, 2) Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1992, ix + 112 blz. – Prijs: 1.450 BEF
ISBN 90-6321-788-9

Het woord 'atypisch' maakt tegenwoordig furore, voornamelijk in de rechtsleer van het sociaal recht, en het raakt onder invloed van gezaghebbende auteurs meer en meer ingeburgerd. Het gaat niet om een nieuwe rechtsfiguur, maar om bestaande rechtsfiguren waarvan de bijzaak bijna hoofdzaak is geworden.

Volgens Van Dale betekent 'atypisch' onregelmatig, afwijkend van het type of de norm. Bepalend is derhalve wat men onder de algemene norm verstaat. De auteurs stellen van bij het begin duidelijk wat ze in hun boek gaan behandelen. Typische arbeid is volgens hen de arbeid waarvan de omvang bij overeenkomst is bepaald, die wordt verricht door een werknemer die door een voltijdse arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd is verbonden; voorts wordt de arbeid bij de werkgever zelf en op de door hem bepaalde plaats verricht, gedurende de uren van de dag op gewone werkdagen. Arbeid die aan één van deze criteria niet voldoet, moet als 'atypisch' worden bestempeld.

Vanuit deze definitie wordt het werk ingedeeld in twee grote delen: atypische vormen van tewerkstelling in dienstverband (deel I) en zonder dienstverband (deel II). In deel I komen dan aan bod de huisarbeid, de deeltijdse arbeid en de oproepcontracten. Telkens worden de wordingsgeschiedenis, de omvang en de regelgeving duidelijk en systematisch beschreven. In deel II worden behandeld: het statuut van de zelfstandigen, de helper van een zelfstandige, het aannemingscontract, de lastgeving en de tussenpersonen die als zelfstan-

dige fungeren, zoals de handelsagent, de makelaar, de commissio-naire, de gerant.

Ook distributieovereenkomsten, w.o. de verkoopconcessies en de franchiseovereenkomsten, worden behandeld. Uitvoerige aandacht wordt ook besteed aan arbeidsverhoudingen met inschakeling van een rechtspersoon: het statuut van werkende en stille vennoten, bestuurders, zaakvoerders en gedelegeerd bestuurders.

Het actuele fenomeen van de managementvennootschap krijgt ruime aandacht. Dit verschijnsel vindt zijn ontstaan in enerzijds de wet van 14 juli 1987, die het mogelijk maakt een eenpersoonsvennootschap met beperkte aansprakelijkheid op te richten, en anderzijds de parafiscale druk bij hogere bedienden, die door de zware last van bijdragebetaling op onbegrensde lonen hun taak uitbesteden aan een door henzelf opgerichte managementvennootschap. In dezelfde optiek wordt op het einde van het boek de strijd tegen de schijnzelfstandigen onder de loep genomen, vooral in het kader van de coöperatieve vennootschappen.

De inhoud van dit boek is zeer interessant, te meer daar het wetenschappelijk verantwoord en tegelijkertijd praktijkgericht is. Het is een zeer nuttig naslagwerk voor iedereen die beroepsmatig geconfronteerd wordt met de hier genoemde atypische vormen van tewerkstelling. Het boek munt uit door zijn duidelijke structuur en beknopte volledigheid.

Hubert Goethals

Europa

The European Challenges Post-1992

Alexis Jacquemin en David Wright, eds., *The European Challenges Post-1992: Shaping Factors, Shaping Actors* Aldershot, Edward Elgar, 1993, xix + 464 blz. - Prijs: 15,95 GBP
ISBN 1-85278-830-5 (paperback)

De uitgevers van deze studie hebben hun best gedaan om de relevante factoren en actoren te bepalen van het post-1992 Europees integratieproces', aldus de inleiding van deze publikatie. Het boek volgt daarbij, 'een multidisciplinaire en niet-kwantitatieve benaderingswijze', die rekening houdt met verschillende invalshoeken. Wanneer men het nuchter beschouwt, gaat het in een eerste deel om een compilatie van verslagen die bij de Europese Commissie zijn ingediend door nationale onderzoeksinstituten uit de twaalf lidstaten. In het tweede deel wordt een bespreking gewijd aan rapporten van ondernemingen, opgesteld in samenwerking met het adviesbureau McKinsey & Co. Het geheel maakt een vrij incoherente indruk, omdat niet duidelijk wordt gesteld wat de probleemstelling van het onderzoek is. Ook slagen de uitgevers er slechts gedeeltelijk

in enige band te leggen tussen de verschillende onderdelen van het onderzoek. Een voorbeeld. De grote lidstaten beschouwen de EG als relatief onbelangrijk voor het bepalen van de toekomstige evolutie van hun samenlevingen. De kleine zijn de tegenovergestelde mening toegedaan. Enige verklaring ter zake wordt niet verstrekt. Ander voorbeeld. De (geënquêteerde) ondernemingen zijn het eens over een aantal belangrijke evoluties (blz. 61-65) maar oneens over een aantal andere (blz. 77-80). Nergens worden echter speciale factoren naar voren gebracht die de besluitvorming van die ondernemingen enigszins zouden kunnen verklaren. Misschien is de bedrijfsomzet wel een mogelijke verklarende variabele? Uiteindelijk maakt deze publikatie ons weinig wijzer over de toekomst van het Europees integratieproces. Vraag is natuurlijk of men überhaupt moet proberen factoren te achterhalen die een evolutie bepalen, terwijl men weet dat zoiets anno 1993 zeer moeilijk, zoiets onmogelijk is. Wat overblijft is een vlot leesbaar boek, dat echter de lezer die op zoek is naar de echte uitdagingen voor Europa, grotendeels op zijn honger laat.

Erik Faucompret

Maatschappelijke problemen

Consumer Culture Reborn

Martyn J. Lee, *Consumer Culture Reborn: the cultural politics of consumption* Londen/New York, Routledge, 1993, xiii + 190 blz. - Prijs: 12,99 GBP
ISBN 0-415-08414-8

Voor M.J. Lee vertegenwoordigt consumptie het knooppunt waar economie en cultuur elkaar ontmoeten en wederzijds beïnvloeden. Hiermee tracht de schrijver een middenweg te vinden tussen het zuivere infra/supra-structuur-

model van Marx enerzijds, de benadering van economie en cultuur als twee volledig autonome sferen anderzijds.

In het begin van de jaren tachtig werd het kapitalisme gekenmerkt door de crisis van het Fordisme. Deze crisis was minder te wijten aan externe factoren (b.v. de oliecrisis van 1973) dan wel aan de logica van het kapitalisme zelf: de overaccumulatie van het kapitaal leidde tot stagnerende markten, overproductie en verzadiging. Bovendien veroorzaakte het opdagen van nieuwe geïndustrialiseerde landen een destabilisering van de wereldeconomie door een expansiepolitiek en een exportgerichte groei.

Tot op heden heeft de economie op deze crisis gereageerd door volledig in het teken te staan van de flexibiliteit: flexibele multi-operationele technologie, produktdiversificatie, soepeler en gedecentraliseerde arbeidsomstandigheden, korte-termijnproductie van kleine hoeveelheden. De aangeboden goederen en diensten kenmerken zich door hun enorme verscheidenheid en hun vergankelijk karakter, alsook door de snelle opvolging van innovaties. Op cul-

tureel vlak worden sinds de jaren tachtig individualisme en keuzevrijheid in het bepalen van de levensstijl hoog aangeschreven. Zulks heeft geleid tot fragmentering van de culturele waarden, overtuigingen en sensibiliteiten. De hedendaagse consumptiestijl vertolkt deze verstregeling van economische en culturele tendensen: ze is een en al 'fluiditeit' (p. 124). De consumptie wordt thans gekenmerkt door diversificatie, ogenblikkelijkheid, individuele samenstelling van de verbruiksmogelijkheden (à la carte) en vlotte overgang naar nieuwigheden.

Dit consumptiepatroon heeft sociale fragmentatie in de hand gewerkt: de individuen willen veel eerder gewoon zichzelf zijn dan te passen in een bepaalde sociale codificatie. Hierdoor verliezen de consumptiegoederen meteen hun differentiële waarde (Baudrillard). M.J. Lee's werk biedt een overzichtelijke analyse van de hedendaagse consumptiestijl. Voor lezers die vertrouwd zijn met de reeds bestaande studies over onze postmoderne cultuur, zal dit boek echter weinig nieuws bevatten.

Philippe Verbeeck

Wij ontvingen ook...

Erik Cuypers en Eddy Van den Broeck

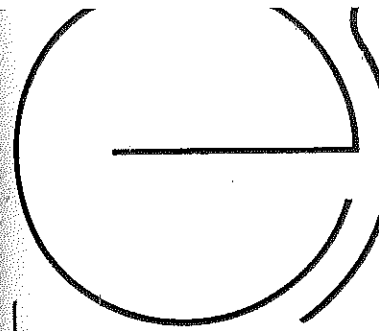
Windows 3.1 met basisbegrippen
MSDOS

Deurne, MIM Uitgeverij, 1993, 89 blz. - Prijs: 298 BEF
ISBN 90-341-0683-7

Eddy Van den Broeck
WordPerfect 5.2 voor Windows met praktische voorbeelden en oefeningen

Deurne, MIM Uitgeverij, 1993, 237 blz. - Prijs: 695 BEF
ISBN 90-341-0676-4

Erik Cuypers en Eddy Van den Broeck
Excel 4.0 voor Windows met praktische voorbeelden en oefeningen
Deurne, MIM Uitgeverij, 1993, 147 blz. - Prijs: 495 BEF
ISBN 90-341-0695-0

379	Review Management van technologische innovatie: de strategie en organisatie van produktvernieuwing	Rudy K. Moenaert Jan A. Buijs
407	Nieuwe ontwikkelingen inzake de behandeling van transfertprijzen in multinationale ondernemingen	Sylvain Plasschaert
435	Het economische ontwikkelingspotentieel van de Belgische arrondissementen	Leo M. Bus Floris W.C.J. Van de Vooren
465	De joint venture als samenwerkingsvorm tussen KMO's uit ontwikkelde landen en ontwikkelingslanden	Rik Donckels Johan Lambrecht
487	Geschiedenis en economisch denken: een lat-relatie?	Toon Van Houdt
509	Case-study Evolutie van het proces van strategische planning bij Upjohn-Puurs	François Maes
527	Boekbesprekingen	

